

A comparative study of geography education curriculum in the education system of Iran and Finland

Sima, rasouli^{1*}, Narges ahmadi², shima Shahgalde³

1. Bachelor's student of geography education, Farhangian Amir Kabir Alborz University, rasouliteacher@gmail.com

2. Bachelor's student of geography education, Farhangian Amir Kabir Alborz University,

3. Bachelor's student of geography education, Farhangian Amir Kabir Alborz University

ABSTRACT

Keywords:

geography education, comparative method, curriculum, educational system of Iran, educational system of Finland.¹

.Corresponding author

rasouliteacher@gmail.com

The current research is in the field of improving geography education in Iran using a comparative study of geography education in Finland. The purpose of this research is to develop the practical and social skills of students in the geography course and to value the correct and logical decision in the field of environment. The comparative-descriptive research method has been prepared with the benefit of the library method. The findings of this research have examined the structure of the educational system of Iran and Finland, as well as geography education in these two countries, then the differences and similarities of the education system have been discussed with an emphasis on the content of geography education in these two countries. The result of this research was getting to know the positive and negative points and commonalities of the educational system of Iran and Finland in the geography lesson. The findings of the research indicate that due to the centralized education system in Iran, certain standards of geography education have been affected and specific books and resources are considered for teaching at each level. The way geography is implemented in Finland shows that the curriculum content is related to each other and has a longitudinal relationship with each other.

ISSN (Online):

DOI:

Received: 1402/11/19 .Reviewed: 1403/06/01 Accepted: 1403/06/ 19 PP: 21

Citation (APA rasouli ,S. (2024). A comparative study of geography education curriculum in the education system of Iran and Finland: *The Journal of Theory and Practice in Teachers Education*, 6(3), 19-40.

<https://doi.org/10.12345/tej.12.10.112>

بررسی تطبیقی برنامه درسی آموزش جغرافیا در نظام آموزشی کشور ایران با کشور فنلاند

مقاله پژوهشی

سیما رسولی*، نرگس احمدی^۲، شیمیا شاهگلدی^۳

۱. دانشجوی کارشناسی آموزش جغرافیا Rasouliteacher@gmail.com

۲. دانشجوی کارشناسی آموزش جغرافیا

۳. دانشجوی کارشناسی آموزش جغرافیا

چکیده

پژوهش حاضر در زمینه بهبود آموزش جغرافیا در ایران با استفاده از مطالعه تطبیقی آموزش جغرافیا در کشور فنلاند است. هدف این تحقیق توسعه مهارت‌های کاربردی و اجتماعی دانش‌آموزان در درس جغرافیا و ارزش نهادن، تصمیم درست و منطقی در زمینه محیط‌زیست می‌باشد. روش تحقیق تطبیقی - توصیفی و با بهره‌مندی از روش کتابخانه‌ای تهیه شده است. یافته‌های این تحقیق به بررسی ساختار نظام آموزشی ایران و فنلاند و همچنین آموزش جغرافیا در این دو کشور پرداخته شده است سپس تفاوت‌ها و شباهت‌های نظام آموزشی با تأکید بر محتوا آموزش جغرافیا در این دو کشور پرداخته شده است. نتیجه این تحقیق آشنایی با نقاط مثبت و منفی و نقطه اشتراکات نظام آموزشی ایران و فنلاند در درس جغرافیا بود. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که با توجه به نظام آموزشی متمرکز در ایران استانداردهای معینی آموزش جغرافیا را تحت تأثیر قرار داده است و کتاب‌ها و منابع مشخصی برای هر مقطع جهت تدریس در نظر گرفته می‌شود. نحوه اجرای جغرافیا در فنلاند نشان می‌دهد که محتوای درسی با یکدیگر در ارتباط و رابطه طولی با یکدیگر دارند.

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

واژه‌های کلیدی:

آموزش جغرافیا،

روش تطبیقی،

برنامه درسی،

نظام آموزشی ایران،

نظام آموزشی فنلاند

۱. نویسنده مسئول

rasouliteacher@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۱۹

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۶/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۱۹

شماره صفحات: ۲۱

مقدمه

عرصه تعلیم و تربیت از مهم‌ترین زیرساخت‌های تعالی همه‌جانبه کشور و ابزار جدی برای ارتقای سرمایه انسانی شایسته کشور در عرصه‌های مختلف است. تعلیم و تربیتی که تحقق بخش حیات طیبه، جامعه عدل جهانی و تمدن اسلامی ایرانی باشد. در پرتو چنین سرمایه انسانی متعالی است که جامعه بشری آمادگی تحقق حکومت جهانی انسانی کامل را یافته است و در سایه چنین حکومتی ظرفیت و استعدادهای بشر به شکوفایی و کمال خواهد رسید (at form Document on fundamental trans ion of education in the Islamic Republic of 2011) تلاش برای بهبود نظام آموزشی کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه از جمله اقدامات مهم پژوهشگران و دانشمندان عرصه تعلیم و تربیت در همه کشورها می‌باشد و بهره‌گیری از تجربه کشورهای موفق چون فنلاند در زمینه تعلیم و تربیت یکی از منابع مهم و قابل اعتماد و قابل استناد برای افزایش کیفیت آموزش و تربیت دانش‌آموزان می‌باشد.

در عصر جهانی شدن، فن آوری اطلاعات و هجوم شتابناک علوم و تجارب که روزگار رقابت تنگاتنگ جوامع بشری است، یگانه راه حضور مستمر و مؤثر در صحنه جهانی، ارتقای کیفیت نظام آموزشی و تأکید بر برنامه‌های آموزشی و درسی است (Soleimanian, 2009). مجمع عمومی اتحادیه بین‌المللی جغرافیا در بیست و هفتمین کنگره جغرافیا در سال ۱۹۹۲ منشور بین‌المللی جغرافیا را به تصویب رساند (www.igu-cge.org). آموزش جغرافیا را برای توسعه شهروندان مسئول و فعال در جهان کنونی و آینده، ضروری و لازم‌الاجرا می‌داند و معتقد است جغرافیا می‌تواند یک موضوع آگاهی‌دهنده، توانایی ساز و مهیج برای آموزش در تمامی سطوح باشد که سبب لذت بردن از زندگی و درک دانش‌آموزان از جهان می‌شود. از سویی دیگر مطالعه جغرافیا به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا چگونگی شکل‌گیری مکان‌ها، چگونگی ارتباط مردم با محیط اطراف، افزایش عواقب ناشی از تصمیمات مکانی ما و فرهنگ‌ها و جوامع گوناگون و به‌هم‌پیوسته زمین را درک کنند؛ بنابراین آموزش جغرافیا یک مسئله حیاتی بوده و منبعی برای آگاهی شهروندان قرن بیست و یکم است که بدانند در جهانی به‌شدت به‌هم‌پیوسته زندگی می‌کنند. همچنین علم جغرافیا دانش‌آموزان را قادر می‌سازد تا با پرسش‌هایی که در رابطه با زندگی پایدار در این جهان است، روبه‌رو شوند و چگونگی زندگی مسالمت‌آمیز با محیط طبیعی را یاد بگیرند. (International Charter of geography Education, 2016) آموزش جغرافیا برای تجهیز نسل‌های بعدی مردم با دانش‌ها، مهارت‌ها، نگرش‌ها و تمرینات برای ارزش‌نهادن و اهمیت‌دادن و تصمیم‌های منطقی برای سیاره زمین حیاتی است. آموزش جغرافیا باید به نحو احسن به طیفی از یادگیرندگان آموخته شود که دغدغه و اراده عمیقی دارند و نیاز به تحقیقات قابل توجه و مداومی دارند. (International Charter on geographical education)

امروزه آموزش جغرافیا به‌عنوان یک موضوع اصلی و محوری که باید در برنامه‌های تحصیلی مدارس در دوره‌های مختلف گنجانده شود، مورد تأکید قرار گرفته است و جغرافیا به‌عنوان وسیله‌ای نیرومند هم برای ترفیع و ترویج آموزش‌های فردی و هم آموزش‌های بین‌المللی محیطی و توسعه مطرح می‌باشد. موضوعات و مشکلات عمده‌ای که دنیای امروز با آن مواجه است، بعد جغرافیایی قوی دارد آموزش جغرافیا در درک و فهم مسائل و مشکلات محیطی و ارائه راه‌حل‌ها و برنامه‌ریزی‌های مربوط به توسعه

نقش بسزایی دارد آموزش جغرافیا می‌تواند دانش‌آموزان را به درک فرایندها و ساختارهای مربوط به توسعه قادر سازد. درک محیط پیرامون آگاهی از شیوه‌های متفاوت زندگی، شناخت نظام‌های اصلی اجتماعی اقتصادی و موقعیت‌های مکانی و مکان‌ها به‌عنوان بستر این نظام‌ها تأثیر شرایط طبیعی بر فعالیت‌های انسانی و تغییر محیط‌ها بر مبنای تکنیک‌ها، ارزش‌های فرهنگی و نظام‌های اقتصادی - اجتماعی، دستیابی به طیف وسیعی از مهارت‌های جغرافیایی و به‌کارگیری آنها در زندگی خصوصی حرفه‌ای و عمومی و سرانجام علاقه‌مندی و احساس مسئولیت نسبت به محیط و بوم انسانی در مقیاس‌های مختلف از طریق آموزش جغرافیایی حاصل می‌گردد. بر این مبنا ملاحظه می‌شود که برنامه درسی جغرافیا و شیوه آموزش آن در کشور ما نیاز به تحولی بنیادین دارد و آنچه این تحول اساسی را ضروری نموده است مشکلاتی است که در آموزش فعلی این درس وجود دارد. (Chobina,1999)

چارچوب نظری و پیشینه تحقیق

آموزش جغرافیا یک‌رشته علمی است که حوزه‌های جغرافیا و آموزش را شامل می‌شود. آموزش جغرافیا؛ دانش، مهارت‌ها و نگرش‌های جغرافیایی را انتخاب می‌کند تا فراگیران را قادر سازد که تعاملات انسان - محیط و جامعه را در فضای جهانی درک کنند و به سواد جغرافیایی درباره آن دست یابند. (Ahmadi Hedayat & Sabowur,2022) نظام آموزشی نوین ایران، حدود دو قرن پیش و با تأسیس دارالفنون شکل گرفت بی شک آموزش جغرافیا در دارالفنون به هر صورتی آغاز شده باشد؛ موقعی اهمیت و اعتبار پیدا کرد که میرزا عبدالغفار نجم‌الدوله نجم‌الملک کتاب «کفایه الجغرافی» را در سال ۱۳۱۹ ه. ق تألیف کرده و به تدریس آن پرداخت (Ganji,1988) آموزش جغرافیا از ارکان آموزش به شمار می‌رود و علم جغرافیا تالش می‌کند تا نگرش مثبت و صحیح دانش‌آموزان به موضوعات مختلف در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی را تقویت کند. دانش‌آموزان در پی آموزش جغرافیا باید بتوانند پاسخ‌ها و روش‌های خلاقانه‌ای برای حل مسائل و مشکلات مختلف مکان‌های جغرافیایی ارائه کنند. همچنین از جمله انتظارات دنیای تربیت امروز، تربیت شهروندانی آگاه است. در این خصوص آموزش جغرافیایی (Nazari at al,2022) در قدیم دانش جغرافیا را به‌عنوان علم توصیف زمین می‌شناختند. اما امروزه جغرافیا عبارت است از علم شناخت روابط متقابل انسان و محیط برای زندگی بهتر انسان (Mohammadi, 2013: 25 & Shakouei, 2013:7)

علم جغرافیا به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا تنوع وسیعی از صلاحیت‌های عمومی را کسب کنند، از مهارت‌های سواد گرفته تا حساب‌کردن، درک بین فرهنگی، کارگروهی، یادگیری تحقیق محور، شیوه گردآوری اطلاعات و مهارت‌های ذهنی. (Ranjbar Barouq,2023) در سند میانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰: ۱۵۴) از اهداف ساخت‌های تربیت در دوره‌های تحصیلی هجده هدف از ساخت‌های تربیت در دوره‌های تحصیلی شناسایی شد که با آموزش مفاهیم جغرافیا کم‌وبیش ارتباط دارد. همچنین در سند برنامه درسی ملی (۱۳۹۱: ۱۶) سی و دو هدف با عنوان «شایستگی‌های پایه برای برنامه درسی ملی» در پنج عنصر تربیتی «تعقل، ایمان، علم، عمل و اخلاق» ذکر شده است. از این سی و دو شایستگی یا هدف پایه، دوازده هدف با آموزش

مفاهیم جغرافیایی ارتباط دارد که از آنها می‌توان هجده هدف آموزش جغرافیا را استنباط کرد. (Ahmadi Hedayat & Sabowur, 2022)

در نظام آموزشی فنلاند در رابطه با نحوه نگاه به کودک؛ جامعه‌شناسان بر این باورند که هدف اصلی نهاد آموزش، پرورش و آماده‌کردن کودک برای ورود به جامعه و تقیل نقش‌هایی است که در جامعه بر عهده او گذاشته می‌شود. فنلاند در فرایند تغییر نظام آموزشی خود با اتکا بر پژوهش‌های علمی، برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی و سال‌های ابتدایی مدرسه را به آموزش‌هایی که متناسب با رشد شناختی کودکان باشند تغییر داده و محیط مدرسه را متناسب با نیازهای کودک بازسازی کرده است. در سال ۲۰۱۶ نیز مجدداً شیوه‌های آموزش و برنامه‌های درسی مورد اصلاح سراسری قرار گرفتند. یکی از مسائل مهمی که در این اصلاح مورد توجه واقع شد این بود که به‌جای آموزش طوطی‌وار، کودکان مهارت‌هایی را در مدارس بیاموزند که در زندگی آینده آنها به کار خواهد آمد؛ مهارت‌هایی مثل تفکر انتقادی، مهارت‌های ارتباطی، توانایی استفاده از تکنولوژی و همچنین مهارت چگونه آموختن (Cultural consultation of the Islamic Republic of Iran in Stockholm, 2021) از پیشگامان ارائه برنامه درسی پیشرو در جهان هستند برنامه‌های که مبتنی بر خلاقیت، انتخاب فردی و شادی است. دانش‌آموزان فنلاندی برنامه درسی را بر اساس سلیقه و علاقه شخصی خود دنبال می‌کنند و در پیگیری مواد درسی از استقلال و آزادی برخوردارند (Pietarinen et al, 2016)

در سیستم آموزشی متمرکز ایران، نگارش متن اصلی کتاب‌های درسی جغرافیا در دفتر تألیف کتب درسی جغرافیا صورت می‌گیرد. به این منظور، شورای برنامه‌ریزی گروه جغرافیا تشکیل شده و نقشه راه و مؤلفین را تعیین می‌کند تا کار تألیف کتاب‌ها را به انجام برسانند. گروه جغرافیای سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی از زمان تشکیل تاکنون، در چند مرحله، کتاب‌های جغرافیای مقاطع مختلف تحصیلی را تألیف و تصحیح کرده که جدیدترین این بازنگری‌ها، پس از ابلاغ سند برنامه درسی ملی در سال ۱۳۹۱ صورت گرفته است. (Sharifi, 2022) دو رسالت عمده می‌توان برای آموزش جغرافیا برشمرد؛ ابتدا، انتقال دانش جغرافیایی به دانش‌آموزان و فراگیران و دوم، ایجاد احساس و روحیه مشارکت در تربیت اجتماعی فراگیران به‌عنوان افرادی آگاه، متعهد و شهروندانی مسئول در آینده. در کشورهای مختلف، این رسالت‌های اصلی در آموزش جغرافیا به شیوه‌های متنوعی پیگیری می‌شود (Ahmadi, 2022). (Hedayat & Sabowur)

در جهت شناسایی عوامل تأثیرگذار بر روند آموزش جغرافیا در مدارس ایران و همچنین مدارس فنلاند مطالعات اندک و مختلفی در داخل و خارج ایران صورت گرفته که در جدول زیر به چند مورد از آن‌ها اشاره می‌کنیم. در این بررسی مشخص شد که هیچ مطالعه‌ای به‌صورت مشترک راجع به جغرافیای ایران و فنلاند در مدارس صورت نگرفته است.

جدول شماره ۱: پیشینه تحقیق

ردیف	عنوان تحقیق	محل و سال اجرای تحقیق	محقق	نتایج مهم

۲۴ فصلنامه علمی تخصصی پژوهش در آموزش مطالعات اجتماعی دوره ۶، ش ۳، پائیز ۱۴۰۳

<p>مطالعات تطبیقی بین کشورها در واقع بررسی مواردی مانند اهداف مقاطع محتوا ارزشیابی در نظام آموزشی آنها می‌باشد؛ اما در بررسی یک درس خاص در آموزش و پرورش ایران و آمریکا جزئیات بیشتری را می‌بایست بررسی کرد به طبع ارزش این چنین مطالعه‌ای بیشتر است و اطلاعات و دانش ما را در این زمینه افزایش می‌دهد نتیجه این تحقیق آشنایی دقیق‌تر با نقاط مثبت و منفی با درس جغرافیا در دو کشور ایران و آمریکا و شناخت نقاط اشتراک و تفاوت نظام آموزشی این دو کشور در مورد جغرافیا بود.</p>	<p>Hamid Ahmadi Hedayat, Muhaddith Sabour</p>	<p>فصلنامه علمی تخصصی پژوهشی در آموزش مطالعات اجتماعی دوره سوم، شماره چهارم، زمستان ۱۴۰۰</p>	<p>۱ بررسی تطبیقی آموزش جغرافیا در نظام آموزشی ایران و آمریکا</p>	
<p>در این پژوهش سعی شد تا با بررسی ساختار و وظایف نهادهای تأثیرگذار بر آموزش جغرافیا در مدارس مروری بر عملکرد گذشته آنها صورت گیرد. نتایج به دست آمده نشان داد که به‌طور کلی می‌توان نهادهای تأثیرگذار بر آموزش جغرافیا در مدارس را به دودسته کلی نهادهای دولتی و غیردولتی تقسیم کرد نهادهای دولتی شامل سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی درسی گروه‌های آموزشی و انجمن‌های علمی دانش‌آموزی بوده‌اند که عملکرد آنها در حوزه‌های برنامه‌ریزی، تدوین کتب درسی تهیه کتاب‌های راهنمای معلم تولید مجله رشد جغرافیا توزیع معلمان در مدارس و راهنمایی و نظارت بر آنها به‌مندیست به انجام عملی ابتکاری منجر شده است. نتایج به دست آمده از این تحقیق با مطالعات بهنام و رجب‌زاده (۱۳۹۸) که بیان کرده بودند گروه‌های آموزشی عملکرد کلیشه‌ای و ثابت دارند و نوآوری کمی در عملکرد آنها مشاهده می‌شود، تطابق دارد.</p>	<p>Rasool Sharifi</p>	<p>فصلنامه علمی تخصصی پژوهشی در آموزش مطالعات اجتماعی دوره چهارم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۱</p>	<p>۲ نهادهای تأثیرگذار بر آموزش جغرافیا در مدار</p>	
<p>دو سؤال مهم تحقیقاتی برای این مطالعه عبارت‌اند از (۱) در مورد ارزیابی مبتنی بر شواهد در آموزش جغرافیا چه می‌دانیم؟ و (۲) چه شکاف‌هایی شناسایی شده است که به جهت‌های تحقیقاتی آتی اشاره می‌کند؟ در</p>	<p>Ali Khaki, Mojtaba Mahdavi</p>	<p>فصلنامه علمی تخصصی پژوهشی در آموزش</p>	<p>۳ روش‌های سنجش در آموزش جغرافیا، یک</p>	

<p>پاسخ به سؤال اول این بررسی ۳۰ مقاله تجربی و بررسی شده را منتشر کرد که طی ۱۶ سال گذشته به زبان انگلیسی منتشر شده‌اند و تمرکز آنها بر ارزیابی در آموزش جغرافیای مدارس است. این بررسی نشان می‌دهد که ما در مورد هشت موضوع که در بالا ذکر شد دانش ارزیابی در آموزش جغرافیا را داریم در این مضامین چندین گرایش متمایز شناسایی شده و شایسته شرح بیشتر است.</p>		<p>مطالعات اجتماعی دوره سوم، شماره چهارم، زمستان ۱۴۰۰</p>	<p>مرور نظام‌مند</p>	
<p>مطالعات تطبیقی بین کشورها در واقع بررسی مواردی مانند اهداف مقاطع محتوا ارزشیابی در نظام آموزشی آنها می‌باشد؛ اما در بررسی یک درس خاص در آموزش و پرورش، ایران کانادا و استرالیا، جزئیات بیشتری را می‌بایست بررسی کرد به طبع ارزش چنین مطالعه‌ای بیشتر است و دانش ما را در این زمینه افزایش می‌دهد نتیجه این پژوهش آشنایی با نقاط مثبت و منفی درس جغرافیا در کشورهای، ایران کانادا و استرالیا و شناخت نقاط اشتراک و تفاوت نظام آموزشی این سه کشور در مورد جغرافیا بود</p>	<p>Zahra Ranjbar Barouq</p>	<p>فصلنامه علمی تخصصی پژوهشی در آموزش مطالعات اجتماعی دوره چهارم، شماره چهارم، زمستان ۱۴۰۱</p>	<p>بررسی تطبیقی آموزش جغرافیا در ایران با کشورهای کانادا، استرالیا، به‌منظور ارائه راهکارهای مناسب برای بهبود آموزش جغرافیا در ایران</p>	<p>۴</p>
<p>در این مقاله تاریخچه جغرافیا در فنلاند را باز کرده‌ایم و آموزش جغرافیا و جغرافیا را در این کشور از طریق آموزش فعلی مدرسه تحصیلات دانشگاهی و فعالیت‌های آکادمیک روشن کرده‌ایم در فنلاند جغرافیا یک درس اجباری در سراسر آموزش ابتدایی و متوسطه است و در حال حاضر جغرافیا نقش مهمی را به‌عنوان موضوعی ایفا می‌کند که با مشاهده پدیده‌ها از منظر علوم طبیعی و اجتماعی تفکر منطقی را تقویت می‌کند باین حال برای</p>	<p>Minori YUDA¹</p>	<p>مجله جغرافیا (چیگاکوزاشی) ۲۰۱۲</p>	<p>آموزش جغرافیا در فنلاند</p>	<p>۵</p>

۲۶ فصلنامه علمی تخصصی پژوهش در آموزش مطالعات اجتماعی دوره ۶، ش ۳، پائیز ۱۴۰۳

<p>رسیدن به این نقطه زمان زیادی طول کشیده است. در طول تاریخ طولانی آموزش جغرافی در فنلاند جغرافیا زمانی یکی از موضوعات تکمیلی تاریخ بود. باین حال جغرافی دانان و معلمان این رشته به جای آگاهی از توزیع رویدادهایی که روی زمین رخ می دهد. معتقدند که مهم ترین چیز آموزش برای درک جرایب وقوع چنین توضیح هایی است.</p>				
<p>آموزش جغرافیا در فنلاند ب صورت یک علم درآمده و یکی از اهدافش آموزش تفکر شهروندی به دانش آموزان است، وحدت جغرافیای فیزیکی و شهری به صورت کامل روشن نیست.</p>	<p>Karl ' Kekoni</p>	<p>مجله جغرافیا Informa Ltd Registered in England and Wales Registered Number: 1072954 Registered office: Mortimer House, 37-41 Mortimer Street London W1T 3JH, UK 2008</p>	<p>جغرافیا در مدارس فنلاند</p>	<p>۶</p>

روش تحقیق

پژوهش حاضر تطبیقی- توصیفی و با بهره مندی از روش کتابخانه ای تهیه شده است. هدف مطالعه تطبیقی مقایسه دو یا چند چیز، مثل فرهنگ ها و نظام های آموزشی و... در کشورها و مناطق مختلف می باشد که در پژوهش حاضر به مقایسه برنامه درسی آموزش جغرافیا در ایران و فنلاند پرداخته شد که در آن به توصیف اطلاعات گردآوری شده با روش کتابخانه ای پرداخته شده است.

یافته‌های تحقیق

ساختار نظام آموزشی در ایران

نظام آموزشی هر کشور دستگامی است که آینده‌سازان آن کشور می‌سازد و به حقیقت می‌توان گفت نظام آموزشی آینده را می‌سازد. تربیت و تخصصی که افراد جامعه کسب می‌کنند قویاً تابع نظام آموزشی جامعه است. کودکان و نوجوانان مانند ماده بالقوه‌ای هستند که در قالب نظام آموزشی ریخته می‌شوند و به تبع این قالب شکل می‌گیرند. اگر نظام آموزشی با اهداف نهایی و نیازهای واقعی یک جامعه تناسب نداشته باشد، نمی‌تواند نسل جوان را برای نیل به اهداف و رفع آن نیازها تربیت کند و در نتیجه، راهی طی نخواهد شد و مقصودی حاصل نخواهد گشت (Haddad Adel, 1985). عمده تحولات آموزش و پرورش بعد از انقلاب اسلامی از سال ۱۳۸۰ به بعد خودنمایی بیشتری دارد. اوج این تحولات در سال ۱۳۹۰ خود را نشان داده است. بعد از تدوین سند ملی، آموزش و پرورش تصمیم گرفت، دوره‌های آموزشی را به دو دوره ابتدایی و متوسطه تقسیم کند. این دو دوره ۱۲ سال طول می‌کشد در ۶ سال ابتدایی و ۶ سال متوسطه. دوره متوسطه هم به دو دوره اول و دوم تقسیم می‌شود. (2015, Mohammad Aminzadeh) اهداف دوره‌های تحصیلی باتکیه بر تعریف تربیت در سند تحول با رویکرد شایستگی تدوین شده است^۱.

نمونه هدف ساحت علمی و فناوریانه در چهار دوره تحصیلی:

دوره اول ابتدایی: با بهره‌گیری از مهارت‌های پایه یادگیری، پدیده‌های طبیعی و روابط ریاضی را مطالعه کند و یافته‌های خود را با دیگران به اشتراک بگذارد.

دوره دوم ابتدایی: با استفاده از مهارت‌های کار علمی و تفکر، پدیده‌های طبیعی (آیات الهی) و الگوها و روابط ریاضی را مطالعه کند و نتایج آن را برای حل مسائل روزمره زندگی به کار گیرد.

دوره اول متوسطه: با استفاده از راهبردهای تفکر، الگوها و روابط حاکم بر پدیده‌ها را شناسایی کند و یافته‌های خود را برای حل مسائل و توسعه علمی به کار گیرد.

دوره دوم متوسطه: با تحلیل و ارزیابی الگوها و روابط حاکم بر پدیده‌های انسانی، طبیعی (آیات الهی) و حل مسائل ریاضی از مدل‌سازی برای شناخت و حل مسائل واقعی زندگی استفاده کند^۲ (Ahmadi et al, 2020)

آموزش جغرافیا در ایران

اگر چه عمر شاخه برنامه‌ریزی درسی در دنیا به بیش از یک قرن می‌رسد؛ اما این رشته در ایران عمری بیش از چند دهه ندارد با این حال در همین عمر کوتاه توانسته است جایگاه و مؤثر بودن خود را در بین همه علوم نظری باز نماید و مهم‌ترین نقشی که داشته است تعیین مرز میان دانش و آموزش هر یک علوم دیگر بوده است. از جمله در رشته علمی جغرافیا با همه تفاوت‌ها و شباهت‌هایی که با سایر علوم

۱. بر اساس زیرنویس صفحه ۱۹ برنامه درسی ملی مبنی بر تدوین اهداف دوره‌های تحصیلی بر اساس ساحت‌های تربیت در مبانی نظری سند تحول بنیادین.

۲. مصوبه جلسه ۹۵۲ مورخ ۱۳۹۷/۰۲/۱۰ شورای عالی آموزش و پرورش.

دارد این مرزبندی توانسته است گوشه‌ای از توانایی‌های ذاتی آن را آشکارتر نماید این نکته را هم از سوابق باقی‌مانده از گذشته در نظام آموزشی خود و برخی از نظام‌های آموزشی دیگر می‌توان استنباط نمود. (Chubineh, 2019) آموزش جغرافیا در ایران به حدود ۱۲۰ سال پیش به زمان راه اندازی دار الفنون بر می‌گردد. روند رشد علم تا انقلاب اسلامی خیلی سزیم نبود؛ اما بعد از انقلاب فرهنگی و فراهم شدن فرصت‌های مناسبی مانند زیاد شدن نیروی جوان، آگاه بر ماهیت علم فعال شدن انجمن جغرافیایی ایران، ایجاد کمیته برنامه ریزان جغرافیا در وزارت علوم، تصمیمات و فناوری و تاسیس سازمان مطالعه و تدوین کتب درسی از طرف این وزارت خانه و تاسیس جهاد سازندگی و سپاه پاسداران، رونق رشد جغرافیا سرعت گرفت. در این دوره برنامه‌های آموزشی جغرافیا به‌روز شد و دوره‌های آموزشی تحصیلات تکمیلی به ویژه دکترای تخصصی دایر شد. (Alijani, 2012)

آموزش جغرافیا در ایران از مقطع ابتدایی؛ پایه سوم، چهارم، پنجم و ششم شروع می‌شود. در کتاب مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی، بیشترین تأکید بر مؤلفه شناختی (۷۳٪) است (Jalili & Jahan, 2017) در مقطع ابتدایی و متوسطه اول، کتابی تحت عنوان مطالعات اجتماعی منبع درسی دانش‌آموزان محسوب می‌شود. مقطع متوسطه دوم شامل ۳ پایه؛ دهم، یازدهم و دوازدهم است. براساس مشاهده و مطالعه پژوهشگر، کتاب جغرافیا دهم در ۳ فصل و ۱۰ درس طراحی شده است. کلیت فصل اول تعریفی از جغرافیا و فصل دوم راجع به جغرافیای طبیعی؛ آب و هوا و ناهمواری و منابع آبی مطالبی تعبیه شده است. در فصل سوم آن، به جغرافیا انسانی با تأکید بر ایران؛ جمعیت و سکونت گاه‌های روستایی و شهری و اقتصاد آنها پرداخته است. دانش‌آموزان در این پایه موظف به خواندن کتاب استان شناسی هستند. این کتاب راجع به پیشینه تاریخی، جغرافیای طبیعی، ویژگی‌های فرهنگی، گردشگری و جمعیتی و توانمندی‌های اقتصادی استان سکونت نوشته و در اختیار دانش‌آموزان هر استان قرار می‌گیرد (The tenth book of geography, 2021) کتاب جغرافیای یازدهم در ۴ فصل و ۱۱ درس طراحی شده است. محتوای کتاب به‌گونه‌ای است که جغرافیای طبیعی، انسانی و سیاسی را در برمیگیرد و یک بخش از کتاب یازدهم بیشتر دارد.

در فصل، شامل؛ تعاریف اصطلاحات (سرزمین، کشور، حکومت، ملت، مردم و ژئوپلیتیک) شاخه‌ای از جغرافیای سیاسی (book2 of geography, 2024) کتاب جغرافیای دوازدهم در ۳ فصل و ۶ درس طراحی شده است. با توجه به تعداد کم درس‌ها، مطلب آن به نسبت سایر کتب دیگر، اندکی ثقیل است. پدیده‌های طبیعی و بررسی آنها در این کتاب، کمتر به چشم می‌خورد. در مقابل به بحث در مورد شهر و روستاها، مدیریت آنها، حمل و نقل و در نهایت انواع مخاطرات طبیعی و آموزش مدیریت آنها پرداخته است (کتاب جغرافیا ۱۴۰۲، ۳). آموزش جغرافیا در مقطع متوسطه بسیار اهمیت دارد و هدف آن آشنایی دانش‌آموزان با مفاهیم جغرافیایی است. برای دستیابی به این هدف، باید از روش‌های جذاب و عملی استفاده کرد و به دانش‌آموزان فرصت داده شود تا با استفاده از این مفاهیم، در زندگی عملی خود بهتر عمل کنند و با محیط اطراف خود بهتر آشنا شوند. (Alimardani et al, 2023)

ساختار نظام آموزشی در فنلاند

نظام آموزشی فنلاند یکی از عدالت‌مدارترین نظام‌های آموزشی در جهان است، به این معنی که برخورداری از آموزش تابع وضعیت اقتصادی و اجتماعی دانش‌آموزان نیست. نظام آموزشی فنلاند ساختاری غیرمتمرکز دارد (Ghasempour et al, 2008) در فنلاند همه کودکان و نوجوانان امکان بهره‌مندی از آموزش باکیفیت را دارند و کیفیت آموزشی که دانش‌آموزان متعلق به طبقات بالا از آن برخوردار می‌شوند با دانش‌آموزان طبقات دیگر متفاوت نیست. به بیان بهتر آموزش در فنلاند حق همه اعضای جامعه است و همه باید از آن بهره‌مند شوند. سرمایه فرهنگی که از طریق محیط خانوادگی و آموزش به دست می‌آید، می‌تواند در پیوند با سرمایه اقتصادی، اجتماعی و یا سرمایه نمادین باعث تحرک طبقاتی شود. در واقع آموزش از مهم‌ترین منابع دستیابی به سرمایه فرهنگی است که با کالایی‌سازی آن امکان دستیابی طبقات پایین به سرمایه فرهنگی کمتر می‌شود و برخورداری از این سرمایه به طبقات متوسط به بالا محدود خواهد شد (Giddens, Sutton, 2015) اهمیت یافتن سواد آموزی به عموم مردم منجر به این شد تا نرخ باسوادی در اواخر قرن هجده به ۵۰ درصد رسیده و تا نیمه قرن نوزدهم به ۸۰ درصد افزایش پیدا کند و مطابق آمارهای رسمی موجود تا سال ۱۸۸۰ میلادی به ۹۸ درصد برسد. اولین نظام آموزشی فنلاند برگرفته از نظام آموزشی سوئد بوده و تمرکزش در آموزش‌های ابتدایی بر خواندن و نوشتن بود. در مقطع دوم دروسی همچون زبان لاتین، گرامر، یونانی، بلاغت و دیالکتیک تدریس می‌شدند تا فرد را برای ورود به دانشگاه آماده کنند. در مناطق و شهرهایی که مدرسه‌ای وجود نداشت آموزش از طریق مدارس سیار انجام می‌شد. (Cultural, 2021) *consultation of the Islamic Republic of Iran in Stockholm* نظام آموزشی در فنلاند بدون احتساب مهدکودک و پیش‌دبستانی به سه دوره تقسیم می‌شود. در جدول زیر مقاطع و دوره‌های مختلف این نظام آموزشی نشان داده شده‌اند:

جدول شماره ۲: مقاطع و دوره‌های مختلف این نظام آموزشی فنلاند

دوره‌های آموزشی در فنلاند			
از ۸ ماهگی تا ۵ سالگی		مهدکودک	
۱ سال	۶ تا ۷ سالگی	پیش‌دبستانی	
۹ سال	۷ تا ۱۶ سالگی	مدارس جامع (الزامی)	دوره اول
۳ سال	۱۶ تا ۱۹ سالگی	مدارس حرفه‌ای (اختیاری)	دوره دوم
بین ۳ تا ۴ سال		کارشناسی	دوره سوم
بین ۲ تا ۳ سال		ارشد	
		بازار کار	
		مدرك حرفه‌ای	
		مدرك دانشگاهی	

پیش‌دبستانی: کودکان در فنلاند بایستی قبل از آغاز تحصیلات اجباری، بمدت یکسال در دوره آموزش پیش‌دبستانی شرکت کنند. معمولاً دوره آموزش پیش‌دبستانی در سالی شروع می‌شود که کودک به سن شش سالگی می‌رسد. شهرداری‌ها دوره آموزش پیش‌دبستانی را برگزار می‌کنند و برای خانواده‌ها هیچ هزینه‌ای را در بر ندارد. مهارت‌هایی که در دوره قبل از دبستان یاد می‌گیرد. حروف الفبا. البته مهارت روخوانی هنوز در این دوره به کودکان آموزش داده نمی‌شود. اگر زبان مادری کودک زبانی غیر از زبان فنلاندی یا سوئدی باشد، او برای آموختن زبان فنلاندی و سوئدی کمک دریافت می‌کند. البته بازی و بیرون رفتن نیز جزو برنامه روزانه می‌باشد.

مقطع ابتدایی: ($Peruskoulu^1$) آموزش مقطع ابتدایی در آن سالی که کودک به سن هفت سالگی می‌رسد، آغاز می‌شود. تمام کودکانی که بطور ثابت در فنلاند سکونت دارند موظف به شرکت در آموزش مقطع ابتدایی می‌باشند. تحصیلات مقطع ابتدایی شامل ۹ پایه است. در فنلاند آموزش مقطع ابتدایی تحت نظارت قانون می‌باشد. علاوه بر این اساس برنامه‌های آموزشی سرتاسر کشوری و همچنین برنامه‌های آموزشی محلی نیز مورد استفاده می‌باشند. آموزش مقطع ابتدایی توسط شهرداری‌ها ارائه می‌شود و برای خانواده‌ها رایگان است. در پایه‌های اول و دوم تعداد ساعات آموزشی حداقل ۲۰ ساعت در هفته است و این مدت در پایه‌های بالاتر افزایش می‌یابد. کلیه آموزگاران مقطع ابتدایی فنلاند دارای مدرک کارشناسی ارشد می‌باشند.

آموزگاران کلاسهای ۶ - ۱ مقطع ابتدایی ($Alaaste^2$) در زمینه علوم تربیتی تخصص دارند. آموزگاران کلاسهای ۹ - ۷ ($Ylaaste^3$) در زمینه دروسی که آموزش می‌دهند، تخصص دارند. دانش‌آموزان اغلب در ۶ سال اول دارای یک معلم ثابت هستند. او بر روی دانش‌آموزان خود شناخت پیدا کرده و می‌تواند آموزش را بنحوی مناسب برای آنها پیشرفت دهد. یکی از اهداف مهم این است که دانش‌آموزان شیوه تفکر خودساخته را آموخته و شخصاً مسئولیت یادگیری را بر عهده بگیرند. آموزگار پیشرفت دانش‌آموزان در مدرسه را ارزیابی می‌کند. در مقطع آموزش ابتدایی تمامی نمرات تحصیلی توسط آموزگار ارائه می‌شوند. آزمون‌های سراسری خاصی برگزار نمی‌شود. ولی در عوض نتایج تحصیلی بر مبنای نمونه سؤالاتی ارزیابی می‌شوند. این آزمون معمولاً در کلاس نهم برگزار می‌شود. آموزگاران آزادی زیادی را در برنامه‌ریزی آموزشی بطور خود ساخته و بر اساس برنامه آموزشی ملی و محلی، دارا می‌باشند. در برنامه‌های آموزشی اخیر بر روی آموزش چندین درس بصورت وسیع و کلی، بررسی رویدادهای روزانه، فنآوری اطلاعات و ارتباطات و فنآوری، تأکید شده است. دوره تحصیلات اجباری در فنلاند در سال ۲۰۲۱ گسترش یافت. پس از تحصیلات مقطع ابتدایی، همه نوجوانان تا زمانی که تحصیلات مقطع متوسطه را تمام کنند یا به سن ۱۸ سالگی برسند، باید تحصیل ادامه دهند.

۱. مدرسی که آموزش ابتدایی ارائه می‌دهند با نام (Peruskoulu) شناخته می‌شوند.

۲. به کلاس‌های ۱-۶ مقطع ابتدایی (Alaaste) می‌گویند.

۳. به کلاس‌های ۷-۹ مقطع ابتدایی (Ylaaste) می‌گویند.

دبیرستان: ⁽¹⁾ **Ammaritinen applates**) دبیرستان تحصیلاتی است که جزو آموزش عمومی بحساب می‌آید و در آنجا نمی‌توان برای هیچ حرفه‌ای آماده شد. در دبیرستان به تحصیل همان موضوعات درسی مقطع ابتدایی پرداخته می‌شود؛ ولی تحصیل در دبیرستان مشکل تر و مستقل تر است. در انتهای تحصیلات دبیرستان، دانش‌آموزان معمولاً مدرک فارغ‌التحصیلی دبیرستان دریافت می‌کنند. بسته به دانش‌آموز، تحصیلات دبیرستان ۲ الی ۴ سال طول می‌کشد. بعد از آن می‌توان برای ورود به دانشگاه، دانشگاه علمی کاربردی و یا تحصیلات حرفه‌ای که تحصیلات دبیرستان پیش نیاز آنها می‌باشد، تلاش کرد. برخی از ویژگی‌های نظام آموزشی کشور فنلاند که باعث تغییر و تحول در سیستم آموزشی کشور شده است به شرح زیر است:

• عدم وجود چندین مدرسه مختلف، (عدم وجود مدارس مختلف خصوصی، استعدادهای درخشان و...)

- مشق شب کمتر (دانش‌آموزان فنلاندی کمترین تکلیف درسی خارج از مدرسه دارند)
- کوتاه‌ترین ساعت آموزشی در مدرسه.
- معلمان در روش‌های تدریس کاملاً خودمختار هستند.
- معلمان با دانش‌آموزان خود به مقاطع بالاتر می‌روند.
- عدم وجود آزمون به شکل رایج.
- همکاری به جای رقابت.
- توجه به خواب کافی به گونه‌ای که ساعت شروع مدارس بین ۹ تا ۹:۴۵ دقیقه است.
- خدمات رفاهی عالی برای دانش‌آموزان.
- آزمون استاندارد (کنکور) وجود ندارد.

آموزش جغرافیا در فنلاند

آموزش جغرافیا در فنلاند در دهه ۱۵۰۰ آغاز شد. اگرچه جغرافیا در قرن نوزدهم بخشی از تاریخ بود جغرافی دانان و معلمات مدارس از این حمایت میکردند که به خاطر سپردن نام مکان‌ها هسته اصلی جغرافیا نیست؛ بلکه مهم‌ترین چیز در جغرافیا درک علل توزیع های مکانی با استفاده از دانش علوم طبیعی. است. جغرافیا در اواخر قرن نوزدهم به یک موضوع علوم طبیعی تبدیل شد. در حال حاضر جغرافیا به عنوان پل ارتباطی بین علوم طبیعی و اجتماعی تلقی می‌شود و موضوع مهمی برای پرورش توانایی تفکر منطقی به شمار می‌رود (مینوری بودا). دوران دبستان جغرافیا همراه با سایر دروس علوم طبیعی مانند Biologia ja Maantieto مطالعه می‌شوند، در کلاس‌های اول تا چهارم، جغرافیا و زیست شناسی با مطالعات زیست محیطی و مدنی در مطالعات محیطی و طبیعی باهم تدریس می‌شوند، هدف اصلی این است که دانش‌آموز هر دو آنها را بیاموزد و در رابطه با طبیعت و محیط ساخته شده خود و سایر انسانها، سلامت و بیماری به درک بالاتر برسند. در دبیرستان موضوع جغرافیا (Maantiede) است که به چهار درس تقسیم می‌شود از این میان دو درس جغرافیای فیزیکی و جغرافیای انسانی اجباری و دو درس باقی‌مانده انتخابی تخصصی است. به این ترتیب جغرافیا برای دانش‌آموزان سال اول

۳۲ فصلنامه علمی تخصصی پژوهش در آموزش مطالعات اجتماعی دوره ۶، ش ۳، پائیز ۱۴۰۳

ابتدایی تا دبیرستان اجباری است. به علاوه دبیرستان‌ها موضوعات تخصصی را ارائه می‌کنند که دانش‌آموزان را ملزم می‌کند به شیوه‌هایی فکر کنند، که به طور جامع از آموخته‌های خود نه تنها در جغرافیا، بلکه در موضوعات دیگر برای حل مشکلات مربوط به محیط اجتماعی و طبیعی استفاده کند. اگرچه جغرافیا در آموزش ابتدایی و متوسطه در فنلاند به رشته علوم طبیعی تعلق دارد محتوای آموزشی شامل عناصر جغرافیای فیزیکی و جغرافیای انسانی است. علاوه بر این محتوای برنامه آموزشی با پیوند با موضوعات در سایر رشته‌های علوم طبیعی شیوه‌ای چندوجهی از نگاه کردن به اشیاء و تفکر را تقویت می‌کند. نمونه‌ای از کتاب‌هایی که در دبیرستان برای آموزش درس جغرافیا به دانش‌آموزان تدریس می‌شود کتاب‌های چند جلدی با اسم قاره (Manner) هستند.

سری جدید جغرافیای دبیرستان قاره (Manner) به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا رویدادهای جهان را درک کنند. به گفته کتاب‌های دبیرستان، وظیفه جغرافیا کمک به دانش‌آموزان برای درک پدیده‌های جهانی و محلی و تغییراتی است که در آنها رخ می‌دهد. مطالعه جغرافیا، جهان بینی دانش‌آموز را گسترش می‌دهد و به درک زمین به‌عنوان یک کل کمک می‌کند، جایی که طبیعت و انسان با یکدیگر تعامل دارند. تکالیف به‌روز در سری کتاب‌های (Manner) مهارت‌های چندسوادی را توسعه می‌دهد و حاوی مواد ژئو مدیا همه‌کاره است که به دانش‌آموز کمک می‌کند تا تفسیر روابط علت و معلولی پدیده‌های روی زمین را بیاموزد. تمام قسمت‌های این کتاب جهان بینی را گسترش می‌دهند رویکرد جهانی الهام‌بخش است و نمونه‌ها از سراسر جهان هستند. (Manner) این کتاب‌ها دانش‌آموز را به کارهای چند رشته‌ای و خلاقانه راهنمایی می‌کند. تصاویری قوی و اینفوگرافیک‌های واضح از مطالعه پشتیبانی می‌کند. غنی‌سازی‌های دیجیتال فراوان به درک روابط علت و معلولی پدیده‌ها کمک می‌کند. ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان مختلف به آرامی وظایف چند سطحی زیادی را متمایز و ارائه می‌دهد که به وظایف اساسی، عمیق و کاربردی تقسیم می‌شوند. اهداف واضح و بخش جدید Map your skills از دانش‌آموز در ارزیابی خود حمایت می‌کند. دانش‌آموز می‌تواند کتاب چاپی یا دیجیتال را انتخاب کند. مطالب دیجیتالی نیز در دسترس کاربران کتاب چاپی است. نمونه‌ای از کتاب‌های (Manner) ^۱ در زیر بررسی شده است:

جدول شماره ۳: نمونه‌ای از کتاب‌های (Manner)

ردیف	جلد کتاب	عنوان	محتوا
۱		“ Tellus1:Maailma muuttuu” "جهان در حال تغییر"	کتاب جهان در حال تغییر، یک‌رشته معرفی می‌کند و تغییرات محیطی و بشریت را بررسی می‌کند و به طور جامع پدیده‌ها، چالش‌ها و راه‌حل‌های ممکن را بررسی می‌کند. این سریال از مواد ژئو مدیا و

<p>بلادرنگ زیادی استفاده می‌کند و شامل وظایف زیادی است.</p>			
<p>کتاب سیاره آبی به جغرافیای طبیعی می‌پردازد. این کتاب زمین و پدیده‌های آن را هم از سطح زمین و هم از زیر آن بررسی می‌کند و تصویری گویا و واضح از مثلاً ایجاد می‌کند. در مورد جو زمین و آب، پوشش گیاهی، حرکات صفحات لیتوسفر، آتشفشان و فرسایش.</p>	<p>“ Tellus 2: The Blue Planet (LOPS2021)” " سیاره آبی "</p>		<p>۲</p>
<p>کتاب دنیای مشترک به آموزش جغرافیای انسانی، از مسائل محلی روزمره گرفته تا پدیده‌های جهانی می‌پردازد. این کتاب به موضوعات مرتبط با جمعیت، فرهنگ، شهرنشینی می‌پردازد، منابع طبیعی و تولید را بررسی می‌کند و موضوعات مرتبط با حرکت و تعامل مردم را با کمک ژئو مدیا مدرن بررسی می‌کند.</p>	<p>“ Tellus 3: A Shared World (LOPS2021)” " دنیای مشترک "</p>		<p>۳</p>
<p>ژئو میدیا، کاوش، مشارکت و نفوذ ژئو مدیا و کاربردهای آن را در سطح محلی و جهانی بررسی می‌کند. کار یادگیرنده را تشویق می‌کند تا دانش انباشته شده خود را به کار گیرد، مشارکت کند و تأثیر بگذارد.</p>	<p>“ Tellus 4: Geomedia - (LOPS2021)” “ژئو میدیا”</p>		<p>۴</p>

جدول شماره ۴: شباهت‌ها و تفاوت‌های نظام آموزشی ایران و فنلاند (با تأکید بر درس جغرافیا)

ردیف	شباهت‌ها	تفاوت‌ها
۱	زمان شروع سال تحصیلی: زمان سال تحصیلی در هر دو کشور تقریباً مشابه است. (Tare, 2022, Bari et al)	روش‌های تدریس و آموزشی: در ایران جغرافیا بیشتر به صورت توصیفی است و تأکید کمتری به روش‌های علمی و تجربی دارد (Satari Arani et al, 2020) در فنلاند روش‌های آموزشی بیشتر بر پایه تجربه و فعالیت‌های علمی است (Alilou et al, 2023) در فنلاند، روش‌های تدریس بیشتر بر پایه فعالیت‌های عملی و پروژه‌های گروهی استوار است، در حالی که در ایران روش‌های تدریس بیشتر به صورت تئوری و حفظی است.
۲	اهمیت آموزش جغرافیا: هر دو کشور اهمیت زیادی به آموزش جغرافیا می‌دهند و این درس در برنامه‌های درسی مدارس جایگاه ویژه‌ای دارد (Satari, 2020, Arani et al)	نوع مدارس: در فنلاند همه دانش‌آموزان در مدارس دولتی تحصیل می‌کنند و مدارس خصوصی، استعدادهای درخشان وجود ندارد (Karimi Baghmalek, 2022, et al) در ایران مدارس مختلفی از جمله دولتی، خصوصی، استعدادهای درخشان وجود دارد.
۳	تقسیم‌بندی دوره‌های تحصیلی: در هر دو کشور، آموزش جغرافیا در دوره‌های مختلف تحصیلی (ابتدایی، متوسطه و دبیرستان) ارائه می‌شود.	نگرش به آموزش: در فنلاند: آموزش به عنوان یک سرمایه‌گذاری بلندمدت دیده می‌شود و تأکید زیادی بر بازی و فعالیت‌های بدنی در مقاطع ابتدایی دارند. در ایران، آموزش بیشتر به صورت رسمی و با تأکید بر کتاب‌های درسی و تست‌های آموزشی است، همچنین سرانه دانش‌آموزی در فنلاند بسیار بالاتر از ایران است. این امر باعث می‌شود که امکانات و منابع آموزشی در فنلاند بیشتر و بهتر است!
۳	در هر دو کشور محتوا در ارتباط با اهداف آموزشی از قبل تعیین، انتخاب، سازماندهی و تدوین شده است.	انعطاف‌پذیری و اختیاری معلمان در دخل و تصرف محتوا؛ باتوجه به نظام برنامه‌ریزی در فنلاند معلمان از برنامه درسی استانی پیروی می‌کنند؛ ولی حق انتخاب روش آموزش و کتب درسی را دارند. در کشور فنلاند معلمان در انتخاب محتوای آموزشی نسبت به ایران سایر کشورها آزادی عمل بیشتری دارند.

نتیجه‌گیری

آموزش جغرافیا در فنلاند ب صورت یک علم درآمدی و یکی از اهدافش آموزش تفکر شهروندی به دانش‌آموزان است، وحدت جغرافیای فیزیکی و شهری به صورت کامل روشن نیست. مطالعه تطبیقی

بین کشورها در واقع ارزیابی مواردی چون محتوای کتاب‌درسی، ارزشیابی، تدریس معلمان می‌باشد، نتیجه این تحقیق آشنایی با نقاط مثبت و منفی و نقطه اشتراکات نظام آموزشی ایران و فنلاند در درس جغرافیا بود. نحوه اجرای جغرافیا در فنلاند نشان می‌دهد که آموزش‌ها و در دوره متوسطه محتوایی را در بر می‌گیرد که پایه آموزش‌های بعدی در دانشگاه را فراهم کند و محتوای درسی با یکدیگر در ارتباط و رابطه طولی با یکدیگر دارند. در هر دو کشور محتوا در ارتباط با اهداف آموزشی از قبل تعیین، انتخاب، سازماندهی و تدوین شده است؛ اما با توجه به نوع نظام آموزشی از لحاظ انعطاف‌پذیری و اختیاری که معلمان در دخل و تصرف محتوا، دارند تفاوت‌هایی وجود دارد. با توجه به نظام برنامه‌ریزی در فنلاند معلم‌ها از برنامه درسی استانی پیروی می‌کنند؛ ولی حق انتخاب روش آموزش و کتب درسی را دارند همچنین خطوط راهنمای کلی از طرف سیاست‌گذاران ارائه می‌شود. در کشور فنلاند معلمان در انتخاب محتوای آموزشی نسبت به ایران سایر کشورها آزادی عمل بیشتری دارند.

در نگاه اول شاید مقایسه فنلاند به عنوان یک کشور توسعه‌یافته با شاخص توسعه انسانی و درآمد سرانه بالا با کشوری مثل ایران نامناسب باشد، اما چه‌بسا در شرایطی که کشور وضعیت اقتصادی دشواری را تجربه می‌کند، داستان تغییر در فنلاند و تجربه‌های که این کشور در اصلاح نظام آموزشی خود داشته است، می‌تواند بسیار الهام‌بخش باشد. تاریخ آموزش در فنلاند به وضوح نشان می‌دهد از بحران‌ها و شرایط سخت به خوبی می‌توان به اصلاح و تغییر سازنده رسید.

کشور ایران دارای ساختار متمرکز است و فرایند برنامه‌ریزی درسی در طی یک مرحله و توسط سازمان مرکزی انجام می‌گیرد و دیگر رده‌های مدیریتی دخالت چندانی در آن ندارند؛ اما کشورهای دارای ساختار غیرمتمرکز مانند فنلاند فرایند برنامه‌ریزی درسی طی چند مرحله انجام می‌گیرد و مدیریت‌های منطقه‌های و محلی نیز به نحوی در این فرایند درگیر هستند که با نتایج پژوهش قاسم پور مقدم و همکاران (۱۳۸۷) و قادر دوست و دانای طوسی (۱۳۸۹) جمعیت دانش‌آموزان در کلاس‌های مدارس فنلاند کم‌تر از ۲۰ نفر است و همین امر بر پیشرفت بچه‌ها تأثیر می‌گذارد. (Cultural, 2021).
 کلاس‌های درس مدارس ایران از حد استاندارد که تعداد ۱۴-۲۰ دانش‌آموز در یک کلاس است، بسیار بیشتر است. به گفته آمارهای به‌دست‌آمده تراکم برخی کلاس‌ها در مدارس عادی دولتی به حوالی ۴۰ دانش‌آموز و بعضاً فرای آن می‌رسد (<https://khabaronline.ir>)

هدف آموزش جغرافیا در فنلاند آموزش جغرافیایی برای تجهیز نسل بعدی از مردم با دانش، مهارت‌ها، نگرش‌ها و تمرین برای ارزش‌نهادن و اهمیت‌دادن و تصمیم منطقی برای سیاره گرفتن حیاتی است. آموزش جغرافیایی باید بهترین روش جغرافیا به طیفی از یادگیرندگان بیاموزد که دغدغه و اراده عمیقی دارد و نیاز به تحقیقات قابل توجه و مداومی دارد. ما سیاست‌گذاران و جغرافیادانان را برای انجام تحقیقات نظری و کاربردی تشویق می‌کنیم. نتایج نشان داد آموزش جغرافیا در مقطع متوسطه بسیار اهمیت دارد و هدف آن آشنایی دانش‌آموزان با مفاهیم جغرافیایی است. برای دستیابی به این هدف، باید از روش‌های جذاب و عملی استفاده کرد و به دانش‌آموزان فرصت داده شود تا با استفاده از این مفاهیم، در زندگی عملی خود بهتر عمل کنند و با محیط اطراف خود بهتر آشنا شوند. (Alimardani et al, 2023) برای آموزش مؤثرتر و بهبود آموزش درس جغرافیا در ایران می‌بایست

کتاب‌های درسی متناسب با نیازها و اوضاع و احوال روز و جامعه به‌روز شده، از حجم آنها کاسته شده و بر محتوای آنها افزوده شود تا فرصت یادگیری بیشتری در اختیار دانش‌آموزان قرار گیرد. دانش‌آموزان را تشویق و ترغیب کنیم که سری به کتابخانه‌ها زده و کتاب‌ها و نشریاتی را در زمینه درس موردنظر مطالعه کنند. امکانات کمک‌آموزشی لازم را جهت یادگیری بهتر و بیشتر در مدارس، فراهم کنیم. برنامه مدارس طوری باشد که فرصت و جایگاهی برای بازدیدهای علمی درس جغرافیا در آن گنجانده شده و دست‌آخر مشکلات اخلاقی و رفتاری دانش‌آموزان را به‌عنوان یکی از موانع مؤثر در امر تحقق آموزش مطلوب از یاد نبرده و قدم‌های مؤثری در جهت حل آنها برداریم. (Department of Geogr, 2015) (aphy)

پیشنهادهای

- ✓ آموزش جغرافیا می‌بایست به‌گونه‌ای باشد که باعث توسعه مهارت‌های کاربردی و توسعه مهارت‌های اجتماعی در دانش‌آموزان شود.
- ✓ برگزاری سفرهای آموزشی (بازدید علمی) برای تعمیق یادگیری و ارتقای کیفیت آموزشی انجام شود و دانش‌آموزان بتوانند با نزدیک‌ترین تجربه، جغرافیای فیزیکی و اجتماعی مناطق را بشناسند.
- ✓ چند مدرسه‌ای بودن در ایران معضل بزرگی است که باعث نابرابری‌های آموزشی شده است، وجود مدارس خصوصی، سمپاد و... باعث اختلافات آموزشی در طبقات مختلف جامعه شده است به‌گونه‌ای که دانش‌آموزان با شرایط اقتصادی خوب می‌توانند در مدارس غیردولتی ثبت‌نام کنند و از امکانات بهتری برخوردار بوده و در نتیجه از نظر تحصیلی در مقایسه با سایر مدارس در سطح بالاتری قرار گیرند. پیشنهاد ما در این خصوص یکسان‌سازی امکانات آموزشی در همه مدارس ایران و کنار گذاشتن مدارس غیردولتی است. قرارگیری همه دانش‌آموزان از هر سطح و طبقه‌ای در یک کلاس موجب از بین رفتن اختلافات طبقاتی خواهد شد.
- ✓ تغییر شیوه پذیرش دانشگاه (عدم برگزاری آزمون کنکور)، به‌طوری‌که هر دانشگاه با برگزاری آزمون اختصاصی متناسب با نیازهای خود و استعداد افراد از بین داوطلبان گزینش انجام دهد.
- ✓ مراکز آموزشی و روش تدریس معلمان بیشتر بر مبنای روش‌های سنتی (سخنرانی) هستند در این روش معلم متکلم و حده می‌شود و در کلاس فضای یکنواخت حاکم شده و در این روش اغلب منجر به یادگیری در سطح پایین حیطه شناختی (دانش) می‌شود. ما می‌توانیم با تخصیص امکانات و فناوری‌های نوین به مدارس از روش‌های نوین در تدریس بهره بگیریم.
- ✓ ضرورت مقطع پیش‌دبستانی و تأثیرات مثبتی که بر روی کودکان می‌گذارد، برای خانواده‌ها مشخص شود و دولت بودجه کافی برای پیشبرد اهداف در اختیار مراکز پیش‌دبستانی قرار بدهد.

منابع

Ahmadi, A. Mehr Mohammadi, M. Maliki, H. Sadeghi, A. Taheri, M. (2021). An analysis of the formulation of goals in Iran's educational system. Quarterly Journal of Education and Training, 36th year, serial number 144, number 4.

- Ahmadi Hedayat, H. Sabour, M. (2022). A comparative study of geography education in the educational system of Iran and America, a specialized scientific quarterly for research in social studies education, third term.
- Alijani, B. (2012). Philosophy of Geography and Geography Education in Iran. Development of Geography Education. Autumn 2012. Number 100.
- Alilou, M. Maleki, S. Hoshiar, R. Mohammad Jafari, M. (2023). Comparative comparison of the educational system of Iran and Finland and the examination of their similarities and differences, the 5th International Conference on Interdisciplinary Studies of Health Sciences, Psychology, Management and educational sciences.
- Alimardani, M. Kothari, M. Kahrvardinejad, Z. (2023). A review of the importance and educational goals of geography education curriculum at the secondary level. Payashehr Monthly, fifth period, number 54.
- Chubineh, M. (2019). Comparative study of geography curriculum in middle and high school in Iran, India, Egypt, Canada, Brazil, Australia, Research and Planning Organization.
- Chubineh, M. (2020). Survey of geography education curriculum in Iran. Research in social studies education, period 2, number 3, pp_1-16.
- Chubineh, M. (1999). Teaching Geography: A new way with many problems. Development of Geography Education, No. 49.
- Cultural consultation of the Islamic Republic of Iran in Stockholm (2021). Introduction and analysis of the education system of Finland.
- Danai Tousi, M. Kiamenesh, A. (2010). The title of theoretical approaches underlying the definition of literacy: Evidence from the curriculum of the countries of America, England, Canada, Singapore, Senegal, Indonesia and Iran. Educational Innovation Quarterly, 8th year, No. 31, pp. 75-100.
- Document on fundamental transformation of education in the Islamic Republic of 2011.
- Educational Research and Planning Organization. (2024). Geography (2). (Regional geography). The second period of high school.
- Educational Research and Planning Organization. (2024). Geography (3). (Applied Geography). Second period of high school.
- Educational Research and Planning Organization. (2021). 10th geography). (Geography of Iran). Second period of high school
- Haddad Adel, G. (1985). General considerations about changing the country's educational system, education and training, number 1, spring 1985.
- Ganji, M. (1988). Geography in Iran, from Dar al-Funun to the Islamic Revolution. Mashhad: Quds Razavi Publications.
- Ghasempour Moghadam, H. Zandi, B. Bakhshesh, M. (2008). Comparative study of the national language teaching curriculum of Iran and America

- in the elementary school, *Curriculum Studies Quarterly*, second year, pp. 1-8.
- Giddens, A. Sutton, F. (2015). *Sociology*, translated by Hoshang Bayani, Tehran: Nashrani.
- International Charter of Geography Education (1992). *Geography Education Commission of the International Union of Geography Education*.
- International Geography Education Charter (2016). *Geography Education Commission of the International Union of Geography Education*.
- Jalili, R. Jahan, J. (2017). Content analysis of primary school social studies books from the point of view of attention to social skills. *Educational research quarterly*, number 53.
- Karimi Baghmalek, A. Tahernia, A. Sadat Ser Sarabi, S. Pak Seresh, M. Mahigir, F. (2022). Similarities and differences of teacher training system in Iran and Finland. *Comparative studies of teacher training period 1 fall and winter 2022*. Number 1.
- Kekoni, K. (۲۰۰۸). *Geography in Schools of Finland*. *Journal of Geography*. Informa Ltd Registered in England and Wales
- Khaki, A. Mahdavi, M. (2022). Measurement methods in teaching geography, a systematic review. *Quarterly specialized scientific research in social studies education*, third period, number 4, winter (2022).
- Mofi, M. (2020). The philosophy of geography education from the perspective of upper education documents: Part II. *Development of geography education*, number 3.
- Mohammad Aminzadeh, L. (2015). Examining the change of Iran's educational system from plan 1_3_3_5 to plan 3_3_6. *International conference on new researches in management and industrial engineering*.
- Nazari, V. Elbad, A. Afshar, M. Pour Ghayoumi, A. Karmi, F. (2022). Teaching geography based on global indicators of sustainability in geography textbooks, *Noor specialized magazine*.
- Pietarinen, J. Pyhältö, K. & Soini, T. (2016). Large-scale curriculum reform in Finland-exploring the interrelation between implementation strategy, the function of the reform, and curriculum coherence. *The Curriculum Journal*, 28(1), 22-40. <https://doi.org/10.1080/09585176.2016.1179205>.
- Qadri Dost, A. Danai Tousi, M. (2011). Studying the objectives and components of teaching language skills (reading, writing, listening, speaking) in the middle school Persian curriculum, Iran, *Educational Innovation Quarterly*, No. 35 pp. 23-65.
- Ranjbar Barouq, Z. (2023). A comparative study of geography education in Iran with the countries of Canada and Australia in order to provide suitable solutions to improve geography education in Iran, *specialized scientific quarterly research in social studies education*, fourth term.
- Registered Number: ۱۰۷۲۹۵۴ Registered .office: Mortimer House, ۳۷-۴۱ Mortimer Street, London W1T ۳JH, UK.

- Satari Arani, S. Pahlavanzadeh, A. Yazd Chasti, A. (2020). A comparative study of the education system of Iran and Finland with an emphasis on (teaching content and methods) in elementary school. The 5th international research conference in psychology, counseling and educational sciences.
- Sharifi, R. (2022). Institutions affecting the teaching of geography in schools. Scientific quarterly specialized research in social studies education, fourth period, number two, summer 2022.
- Soleimian, Hamid Reza (2008). Pathology of "Persian language and literature" field in criticism of educational opinions, specialized quarterly journal of Persian literature of Islamic Azad University of Mashhad, pp. 99.
- Tare Bari, H. Mousavi, H. Hadi, Z. (2022). Comparative comparison of the educational system of Iran and Finland. The eighth national conference of modern studies and researches in the field of educational sciences, psychology and counseling in Iran.
- YUDA.M. (۲۰۱۲). Geography Education in Finland. Journal of Geography (Chigaku Zasshi). ۱۲۱(۴). ۶۸۶.
- Site:
<https://www.e-oppi.fi/sarja/lukion-maantiede-tellus/>.
<https://www.entekhab.ir/fa/news/۶۹۷۹۳۷/>.
<https://www.khabaronline.ir/>.
<https://www.roshdmag.ir/fa/article/۲۴۲۷۴/آموزش-جغرافیا>.
<http://danesh۱۳۸۸.blogfa.com/post/۱۱۴۴/>.